

принесла світ у класи та вдома, дозволяючи студентам орієнтуватися в тому, що раніше було складним поняттям, з безпрецедентною легкістю та високим ступенем ефективності. Попри те, що переваги сучасного інтерактивного навчання є очевидними, школам слід бути достатньо сміливими, щоб «зазирнути за фасад». Зрозуміло, що існують перешкоди, такі як вартість, які можуть перешкоджати належному впровадженню цих технологій. З часом різноманітні інтерактивні технології стануть більш доступними і велика кількість шкіл буде використовувати їх у своїй практиці.

Джерела та література:

1. Ibrahim M., Al-Shara O. Impact of interactive learning on knowledge retention. Human interface and the management of information. Interacting in information environments. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 2007. 347-355 p.
2. Kim, J., Maloney, E. Learning innovation and the future of higher education. 2020. p. 96.
3. Koedinger, K. R., Kim, J., Jia, J. Z., McLaughlin, E.A., & Bier, N.L. Learning is not a spectator sport: doing is better than watching for learning from a MOOC. *In Proceedings of the Second (2015) ACM Conference on Learning*. Association for Computing Machinery, New York, USA. 2015. P. 111–120.
4. McCoy, B. R. Digital Distractions in the Classroom Phase II: Student classroom use of digital devices for non-class related purposes. *Journal of Media Education*. 2016. №7 (1). P. 5-32.
5. McSpadden, K. You now have a shorter attention span than a goldfish. *Time Magazine*. May 14, 2015.
6. Peddie, J. Augmented reality: Where we will all live . New York: Springer. 2017. 4 p.
7. Staffordshire University. UK's First AI Digital Student Coach Wins National Technology Award. 2019. <https://www.staffs.ac.uk/news/2019/07/uks-first-ai-digital-student-coach-wins-national-technology-award>

Андрій Острянко

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ПІДГОТОВКА СУЧАСНОГО ІСТОРИКА: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

Актуальність порушеної проблеми зумовлюється тими змінами, які відбуваються в світі та Україні, й впливають на розуміння не лише сучасності, але й змушують зазирнути у минуле з питаннями про відтворення ланцюга подій, уточнення ролі дійових осіб, пошук ймовірних помилок, хибних ходів, дій та бездіяльності тощо, які повинні допомогти краще зрозуміти те, що сталося, і, водночас, лягти в основу того, що називається історією – тексту, який містить

відповіді на поставлені питання про минуле. Сьогодні в армії, медицині, політиці та інших сферах суспільної діяльності народжується нова генерація політичних діячів, військових, медиків, дипломатів та ін., фахове становлення яких відбулося в незалежній Україні, на основі оновлених підходів до їхньої підготовки, на відмінній від попередників мотивації до виконання посадових обов'язків тощо. Зрозуміло, що й підготовка тих, хто буде розповідати про історичні реалії нащадкам, також повинна відповідати вимогам сучасності.

Що означає сьогодні підготувати сучасного історика? Вікіпедія визначає, що історик — людина, яка вивчає минуле¹. Але ж на скільки абсурдним є таке визначення? Виходить, що історик – людина, яка тільки те й робить, що думає і вивчає те, чого вже немає, адже минуле – метафора, яка слугує позначенням того, що відбулося. Крім того, таке визначення не містить жодної вказівки на результати такої діяльності, тобто складається враження, що робота історика – це вивчення заради вивчення. Романтизація минулого, спрощене розуміння історії як науки й примітивне ставлення до того, чим має займатися історик, призводить до хибного уявлення про те, що треба зробити, щоб стати істориком, або що являє собою підготовка майбутнього історика.

Тривалий досвід підготовки фахівців в цій галузі, започаткований ще у XIX ст., свідчить про різні підходи до вишколу істориків в різних історіографічних ситуаціях. Зокрема, європейська, а за нею й американська історична освіта тривалий час перебувала під впливом методу Л. Ранке, методологічних спостережень Е. Бернгейма, І. Дройзена, Ш. Ланглуа, Ш. Сеньобоса, в основі яких лежало оволодіння вміннями роботи з історичними джерелами. Згодом, зі зміною методологічних парадигм у XX ст. це вміння в підготовці істориків залишалось базовим, й доповнювалось вивченням світової історіографії та методології історичного пізнання, що дозволяло ознайомити майбутнього історика зі здобутками попередників, а також озброїти необхідними компетентностями для роботи в поліметодологічному середовищі, світі конкуруючих ідей. Відтак, основою підготовки стало навчання роботи з інформацією, яке за умови обрання істориком певної методології дослідження відкривало шлях до писання різних історій – від наукової до публічної – що ми і спостерігаємо зараз в європейській, американській та азійській історіографічних традиціях. Водночас, радянська модель підготовки істориків у виразила відмінне уявлення про історію та її творців – головне завдання такої підготовки – підготовка ерудитів / енциклопедистів, які можуть в рамках заданої методологічної парадигми здійснювати її постійне аргументування й доведення релевантності. Додатковим навантаженням на радянських істориків стала підміна методології дослідження ідеологією, що визначила особливості змісту підготовки істориків – значна увага до роботи над інтелектуальною спадщиною класиків марксизму-ленінізму й погляд на історію крізь призму зміни суспільно-

¹ https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BA#cite_note-1

економічних формацій – ставали стартовим капіталом щодо подальшого професійного зростання дослідника у визначеній системі координат.

На початку 90-х рр. ХХ ст. на пострадянському просторі завершилась епоха методологічного монізму, були усунуті обмеження щодо застосування методологічного інструментарію вітчизняних істориків, зникли «заборонені» теми, ідеологічні обмеження тощо. Проте система підготовки істориків, попри перехід на новий зміст, відхід від ідеологізації історії, намагання розв'язати складні проблеми національної історії тощо, тривалий час залишалась в рамках існуючої методологічної парадигми – домінував формаційний підхід, акцент на засвоєнні великого обсягу фактичного матеріалу, значний обсяг побічних знань як відголосок колишньої енциклопедичності. Аж до підготовки галузевих стандартів підготовки істориків, робота над якими розпочалася ще на початку 2000-х рр. [1], й успішно завершилася у 2020-2021 рр. оновлений зміст української історії, який опановували майбутні історики в університетах, не набув нового методологічного оформлення [2-3]. Тобто підготовка істориків в Україні наразі лише набуває виразних рис. І у зв'язку з цим є необхідність застерегти важливі для підготовки істориків речі, які є важливими для підготовки істориків майбутнього.

Підготовка історика – це процес оволодіння особою в ході навчання ремеслом дослідника / низкою професійних компетентностей, які дозволяють виконувати соціальні функції, які передбачає професія історика, а саме писати історію. При цьому слід розуміти, що буквальне писання тестів не вичерпує всього функціоналу історика, він повинен вміти виступати, дискутувати, презентувати результати власної роботи (бажано декількома мовами) на наукових форумах, в студентській аудиторії, для широкого загалу тощо. Очевидно, що завдання підготовки фахівця в такому випадку повинні враховувати усі форми його подальшої діяльності й передбачати не лише ознайомлення з ними ході навчання, а й можливість відчувати себе «в шкурі» фахівця в же на студентській лаві. Відтак освітній процес повинен являти собою праобраз фахової діяльності, насичений роботою з інформацією, науковими конференціями, археографічними експедиціями, письмовими роботами з наростаючим ступенем складності – від складання бібліографії до написання статті та кваліфікаційної роботи, іншими активностями в музеях, архівах, бібліотеках, конференц-залах, аналітичних центрах, хабах тощо, де може проявити й загартувати аналітичні, ораторські, письмові та ін. професійні здібності майбутній фахівець.

Критичного значення для майбутньої історика є усвідомлення сутності історії як системи наукових знань, відхід від «школярського» суто фактографічного розуміння історії як послідовності нанизаних на хронологію подій. Злам цієї інваріантності історії, оволодіння сучасними методологіями історієписання, здатність з різних ракурсів та з різною оптикою дивитись і оцінювати події та явища – дороговказ до професійного становлення. При

цьому слід уникати копіювання підходів, а зосередитись на оволодінні такими способами мислення, які б забезпечили вихід на оригінальні судження. Досягнення такого рівня самостійності суджень можливе лише за умови дотримання принципів академічної доброчесності – інструменту, який унеможлиблює банальне повторення вже існуючих інтелектуальних здобутків і стимулює досягнення нових результатів навіть, здавалося б, з ґрунтовно досліджених проблем.

Важливим є відхід від універсалізму, «всеїдності» історика в бік спеціалізації історика. Це має означати не банальну фрагментацію його знань, а, навпаки, концентрацію інтелектуальних зусиль на поглибленому вивченні певної епохи / періоду / феномену і відточення на цьому його професійної майстерності. Для майбутнього історика – це має стати усвідомленим вибором, а для ЗВО – ефективним застосуванням його кадрового потенціалу й робота над пошуком перспективних фахівців для репродукування нових поколінь дослідників.

Європейський досвід підготовки істориків початку ХХІ ст. засвідчує саме таку трансформацію у підготовці – відхід від системного вивчення «всієї» історії до системної роботи над фаховими компетентностями в межах конкретного її сегмента. Важливим у цьому аспекті є питома вага свободи вибору і дій здобувача совіти, який є творцем своєї індивідуальної освітньої траєкторії, яка здатна задовольнити усі його потреби в підготовці для подальшої професійної діяльності. Цим вирішується проблема «перевантаження» здобувачів освіти і вивільнення значних часових ресурсів для практичного застосування набутих навичок. Здобувач освіти в ході навчання постійно сконцентрований на професійному вишколі, добираючи необхідний багаж знань та вмінь, виходячи з власних уподобань.

Необхідно враховувати специфіку роботи істориків з інформацією, яка характерна для сучасності. Якщо раніше дослідників витрачав час і зусилля на пошук одного / унікального інформаційного сліду про предмет дослідження – саме ту голку в копиці сіна, то нині він має справу з потоком свідчень, які слід відсіювати – тобто серед голок шукати ту, яка потрібна. Відтак, проблеми пошуку, відбору верифікації інформації повинні актуалізуватися на кожному етапі підготовки для формування належних навичок.

Звичайно слід повернутися до практики стажувань за кордоном, зокрема в європейських чи американських університетах, яка була поширеною на початку ХХ ст. Адже такі вояжі дають можливість «звірити годинники» у рівні фахового вишколу, краще зрозуміти механізми реалізації дослідницьких проектів в інших історіографічних традиціях, зрештою, наблизитись до реалій, в яких виношуються і народжуються сенсоутворюючі та методологічні підстави для історичних досліджень. Парадоксально або закономірно, що оригінальний погляд на проблеми історії, вихід за межі національної парадигми історієписання, сучасні зразки писання історії демонструють історики, які

пройшли навчання / стажування в європейських або американських закладах освіти чи дослідницьких центрах – С. Плохій, С. Єкельчик, Г. Касьянов, В. Маслійчук, А. Портнов та ін.

Така доволі ідеальна картина підготовки майбутніх істориків може здаватись нарізі недосяжною. Але в разі, якщо мета не виходить за межі відомого, вона не дає можливості розвиватися. Відтак, окреслені орієнтири є, з одного боку, запорукою підготовки якісних фахівців, а з іншого – відкриває можливості до підготовки істориків, готових працювати з різними інформаційними матеріалами в різних сферах, що є запорукою кращого їх фахового застосування та працевлаштування.

Джерела та література:

1. Грінченко Г. Г., Посохов С. І. Мета та завдання Мегапроекту Міжнародного фонду «Відродженням» “Вища освіта: лідерство для прогресу» (напрямок “Історія”). Методичний вісник історичного факультету № 1. Харків: Консум, 2002. С. 5–11. URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/382/1/Grinchenko_Posohov.pdf
2. Стандарт вищої освіти України. Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень. Ступінь вищої освіти – бакалавр. Галузь знань – 03 Гуманітарні науки. Спеціальність – 032 Історія та археологія / МОН. Київ, 2020. 15 с.
3. Стандарт вищої освіти України. Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень. Ступінь вищої освіти – магістр. Галузь знань – 03 Гуманітарні науки. Спеціальність – 032 Історія та археологія / МОН. Київ, 2021. 15 с.

Людмила Павленко

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

АКАДЕМІЧНА СВОБОДА ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ І ВИКЛИКИ

Одним з головних здобутків освітньої реформи в Україні, який є ознакою суттєвого оновлення вітчизняної освіти, можна впевнено назвати академічну свободу педагога як комплекс нових можливостей для якісного здійснення його професійної діяльності і професійного зростання з урахуванням серйозних викликів, що вимагають нестандартних рішень та інноваційних підходів.

Зараз триває надзвичайно важливий етап створення нової парадигми української освіти, і значну роль у цьому процесі відіграє постать педагога, який безпосередньо впливає на формування ключових, життєво необхідних